

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان چاپ: ۱۴۰۰/۵/۲۲

بررسی ارتباطات اثربخش معلم و دانش آموز

ایران ناصری پور^۱، عطاء الله رئیسی^۲، محمد صالح رئیسی^۳، وحیده رئیسی^۴، عایشه ارباب شستان^۵، شیما رئیسی^۶

^۱ کارشناس رشته آموزش زبان انگلیسی، دبیرستان دوره اول نرجسیه، فرهنگی، آموزش و پرورش منطقه جالق، گلشن، ایران
^۲ فوق دیپلم رشته زبان و ادبیات فارسی، دبیرستان دوره اول شهید میرزایی، فرهنگی، آموزش و پرورش منطقه جالق، گلشن، ایران

^۳ فوق دیپلم رشته آموزش ابتدایی، دبستان سبحان، فرهنگی، مدیریت آموزش و پرورش عشایر استان س و ب، گلشن، ایران
^۴ فوق دیپلم رشته آموزش ابتدایی، دبستان ارشاد سورو ۲، فرهنگی، آموزش و پرورش منطقه جالق، گلشن، ایران
^۵ کارشناس رشته تاریخ، دبیرستان دوره اول نرجسیه، فرهنگی، آموزش و پرورش منطقه جالق، گلشن، ایران
^۶ فوق دیپلم رشته آموزش ابتدایی، دبستان همت ۲، فرهنگی، مدیریت آموزش و پرورش شهرستان چابهار، چابهار، ایران

mehrshadsharify1380@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی ارتباطات اثربخش معلم و دانش آموز بود. بررسی ها نشان داد برقراری ارتباط به معنی مهارت پیدا کردن در انتقال و دریافت اطلاعات و یافته‌ها از راه‌های گوناگون، مانند: صحبت کردن، نوشتن، گزارش کردن، رسم منحنی، نقاشی کردن، تهیه جدول و چارت، روزنامه‌دیواری، نمایش دادن و غیره. مهارت برقراری ارتباط دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا آنچه را آموخته‌اند و یا فکر می‌کنند، به گونه‌ای مناسب، جذاب به دیگران انتقال دهند. در واقع، برقراری ارتباط به معنی انتقال موثر اندیشه‌های خود به دیگران است. برقراری ارتباط به روش‌های گوناگونی، از قبیل گزارش شفاهی، گزارش کتبی، استفاده از نقاشی، نمایش، رسم انواع نمودار و غیره امکان‌پذیر است. در تمام این موارد، دانش‌آموزان باید کم‌کم یاد بگیرند که در نوشتار و گفتار خود از واژگان علمی استفاده کنند. توجه به پرورش مهارت برقراری ارتباط فرصت‌های گرانبهایی را برای ایجاد ارتباط عاطفی عمیق بین معلم و دانش‌آموزان و همچنین، دانش‌آموزان با یکدیگر فراهم می‌آورد.

کلیدواژه‌ها: ارتباطات اثربخش، معلم، دانش‌آموز.

۱- مقدمه

درحالی‌که باید جامعه تجلی‌گاه یادگیری‌ها و آموخته‌های انسان با توجه به «موجودیت بی‌همتا و منحصر به فرد وی» باشد (فخرموحدی و همکاران، ۱۳۹۳). ارتباط دانش‌آموز و معلم نیز باید بسیار مورد تاکید قرار گیرد. به نحوی که شیوه تعامل آنها با یکدیگر مهمترین عنصر در یاددهی و شخصیت‌بخشی به دانش‌آموز محسوب می‌شود، اگر این تعامل عاطفی، علمی،

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

صمیمی و محکم باشد، اعتماد دانش‌آموز جلب می‌شود و به تبع آن کیفیت تحصیلی ارتقا می‌یابد. بنابراین نیروی انسانی در کیفیت‌بخشی به آموزش حرف اول را می‌زند. معلم، محور اصلی تعلیم و تربیت است که دلسوزانه فعالیت می‌کند تا مطلبی را به نحو مطلوب و قابل فهم به فراگیران منتقل کند. بدیهی است که در این مسیر مهمترین فعالیت، توانایی مدیریت و اداره کلاس و ایجاد رفتار مطلوب در سایه ارتباط خوب و مؤثر با دانش‌آموز می‌باشد.

ارتباط در امر تدریس فرایندی است که بین پیام‌دهنده (معلم) و پیام‌گیرنده (دانش‌آموز) به منظور ارسال و دریافت پیام برقرار می‌شود. بنابراین در جریان برقراری ارتباط چند عامل وجود دارد: پیام‌دهنده، پیام‌گیرنده، وسیله پیام، شرایط محیطی و خود پیام. در هر ارتباطی دو حالت کلی ممکن است وجود داشته باشد، یکی اینکه این ارتباط بدون هیچ اشکال و ابهامی برقرار گردد و دیگر اینکه برقراری ارتباط بین آنها با اشکال روبرو شود و عوامل مخرب و سربار مانع ارتباط صحیح بین آنان گردد که این عوامل می‌توانند به پیام‌دهنده، پیام‌گیرنده، وسیله پیام و یا خود پیام مربوط شود (صفوی، ۱۳۹۰).

روابط انسانی در مفهوم وسیع آن، همه‌ی انواع تعاملات بین مردم، تعارضات، کوشش‌های معاضدت‌آمیز و روابط گروه‌ها را در برمی‌گیرد. روابط انسانی با اعتقادات، نگرشها و رفتارهایی که سبب کشمکش‌های بین‌فردی می‌شود و زندگی شخصی ما و همه‌ی موقعیت‌های کاری ارتباط دارد (میرکمالی، ۱۳۹۰).

اولین هدف معلم باید برقرار کردن رابطه‌ی مطلوب، دوستانه و حمایت‌کننده با دانش‌آموزان باشد. چنین هدفی فقط با تعامل میان معلم و دانش‌آموز حاصل می‌آید. چند روز اول مدرسه و اولین دیدارهای دانش‌آموزان با معلم از این نظر بسیار مهم است بنابراین باید به آن توجه خاص داشت. هدف اصلی در واقع آن است که معلم باید به عنوان فردی بالغ و قابل اعتماد برای دانش‌آموزان مطرح گردد معلم نمی‌تواند فقط زمان معینی از روز را به برقراری ارتباط با شاگردانش اختصاص دهد، بلکه تلاش برای رابطه‌ی مثبت باید همه اوقات معلم و دانش‌آموزان را در برگیرد. آموزش، بدون ایجاد رابطه معنایی نخواهد داشت معلمان در همان آغاز کار خود پی می‌برند که نحوه‌ی برقراری ارتباط با دانش‌آموزان بسیار اهمیت دارد (یغما، ۱۳۹۰).

از این رو توصیه می‌شود تا معلمان به تاثیر نوع ارتباط خود بر شکل‌گیری گرایش‌های انگیزش دانش‌آموزان توجه کنند. روابط مبتنی بر محبت، احترام و اعتماد متقابل میان معلم و دانش‌آموز هم موجب می‌شود تا دانش‌آموز به معلم وابسته نشود و هم انگیزه تحصیلی وی را افزایش می‌بخشد. پس معلمان باید به وضوح برای برقراری ارتباط مثبت با دانش‌آموزان خود تلاش می‌کنند (سیف، ۱۳۸۵).

هنگامی که معلم از آزرده شدن دانش‌آموزان و پیشداوری‌های غیر اصولی پرهیز می‌کند و نیز توجه و علاقه‌ی خود را به آنها ابراز می‌دارد رابطه‌ی مطلوب میان معلم و دانش‌آموز برقرار می‌شود هنگامی که دانش‌آموزان معلم خود را دوست داشته باشند و به او اعتماد کنند و احترام بگذارند تاثیر بسزایی بر گرایش‌های انگیزش تحصیلی ایشان خواهد داشت. هنگامی که دانش‌آموزان به معلم خویش اعتماد دارند احساس امنیت می‌کنند زیرا می‌دانند در صورت بروز مشکل معلم حتماً از آنها حمایت خواهد کرد، همچنین این امر موجب می‌شود تا ادراک کفایت آنها افزایش یابد (زوهرا، ۲۰۰۸).

آموزش و پرورش در هر جامعه اهدافی را دنبال می‌کند. در مدرسه، هدف از آموزش، انتقال آموخته‌ها و دانش‌ها از نسلی به نسل دیگر است و هدف از پرورش، بار آوردن دانش‌آموزان مطابق با توقعات و خواسته‌های خانواده‌ها و دولت است:

الف در واقع، فرد - اجتماعی شدن را در مدرسه می‌آموزد، با ورزش‌ها و هنجارها آشنا می‌شود و یاد می‌گیرد که آنها را رعایت کند. همچنین با نظم و انضباط اجتماعی آشنا می‌شود و نقش‌های اجتماعی را می‌شناسد و خود را باید آماده پذیرفتن مسئولیت و حضور فعال در جامعه کند. بی‌جهت نیست که امید تمام نهادهای اجتماعی و خانواده‌ها به مدرسه است؛ زیرا آینده‌سازان هر کشور، در مدرسه تربیت می‌شوند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

ب برقرار کردن روابط عاطفی با دانش‌آموزان و رفتار محبت‌آمیز به‌جا و به‌موقع، از دیگر اصول تعلیم و تربیت صحیح است. این نحوه رفتار، به دانش‌آموزان می‌آموزد که بر احساسات خود غلبه کنند و به شیوه صحیح، ابراز عواطف کنند. ج معلم از طریق درس دادن، رابطه‌ای علمی با شاگردان برقرار می‌کند. اگر این روش تدریس با روحیه‌ای شاد و سرحال باشد، در دانش‌آموزان ایجاد انگیزه می‌کند و آنها نیز با شور و نشاط در کلاس حاضر می‌شوند و از درس خواندن، لذت می‌برند و همین عامل، آنها را به سوی خلاقیت و نوآوری و ظهور استعدادها و بیان اندیشه‌ها و ... سوق می‌دهد.

د- از دیگر وظایف معلم، برقراری روابط اجتماعی صحیح و سالم و آموزش آن به دانش‌آموزان است. یکی از اهداف آموزش و پرورش، همین مسئله است. دانش‌آموز باید از طریق مدرسه و به وسیله معلم، اجتماعی شدن را بیاموزد و با کسب مهارت‌های اجتماعی مورد نیاز جامعه، هم موجب موفقیت و پیشرفت خودش و هم باعث اعتلای جامعه‌اش شود. (یغما، ۱۳۹۰)

توانایی و اداره کلاس و ایجاد رفتار مطلوب در دانش‌آموزان، بخشی مهمی از کار معلم و کلاس و زمینه مناسب برای یادگیری است. به نظر می‌رسد معلم برای اداره مطلوب و منظم کلاس درس به دو مهارت نیاز دارد:

۱- برقراری ارتباط مؤثر و مثبت با دانش‌آموزان

۲- مدیریت کلاس

این دو مهارت باعث تسهیل امر آموزش و کاهش رفتارهای نامطلوب دانش‌آموزان می‌شود. جو کلاس در هر شرایط بر نگرش دانش‌آموزان نسبت به مدرسه، مطالعه، تحصیل و حتی خودپنداری آن تأثیر می‌گذارد (کدیور و جوادی، ۱۳۹۱).

جهت دستیابی به این هدف لازم است بدانیم چگونه ارتباط برقرار نماییم و ارتباطات اثربخش چه ویژگی‌هایی دارد و معلمان ریاضی چگونه می‌توانند از آنها در جهت ایجاد ارتباط مؤثر و اثربخش با دانش‌آموزان، به منظور انجام یاددهی و یادگیری مطلوب‌تر درس ریاضی بهره ببرند. اگر رابطه نباشد، آموزش معنی ندارد. معلمان در همان آغاز کار، متوجه می‌شوند که یکی از اولین و مهمترین مسائل، نحوه برقراری ارتباط با دانش‌آموز است (سیف، ۱۳۸۵).

برقراری ارتباط به معنی مهارت پیدا کردن در انتقال و دریافت اطلاعات و یافته‌ها از راه‌های گوناگون، مانند: صحبت کردن، نوشتن، گزارش کردن، رسم منحنی، نقاشی کردن، تهیه جدول و چارت، روزنامه‌دیواری، نمایش دادن و غیره. مهارت برقراری ارتباط دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا آنچه را آموخته‌اند و یا فکر می‌کنند، به گونه‌ای مناسب، جذاب به دیگران انتقال دهند. در واقع، برقراری ارتباط به معنی انتقال مؤثر اندیشه‌های خود به دیگران است. برقراری ارتباط به روش‌های گوناگونی، از قبیل گزارش شفاهی، گزارش کتبی، استفاده از نقاشی، نمایش، رسم انواع نمودار و غیره امکان‌پذیر است. در تمام این موارد، دانش‌آموزان باید کم‌کم یاد بگیرند که در نوشتار و گفتار خود از واژگان علمی استفاده کنند. توجه به پرورش مهارت برقراری ارتباط فرصت‌های گرانبهایی را برای ایجاد ارتباط عاطفی عمیق بین معلم و دانش‌آموزان و همچنین، دانش‌آموزان با یکدیگر فراهم می‌آورد. در مهارت برقراری ارتباط، تشویق دانش‌آموزان به استفاده از روش‌های ابتکاری در ارائه گزارشها، نهایتاً به ایجاد و پرورش خلاقیت در آنها منجر می‌شود. همچنین باید به دانش‌آموزان اهمیت یادداشت‌برداری در حین فعالیت را یاد دهیم. متأسفانه فرهنگ مکتوب در کشور، از فرهنگ شفاهی کمرنگ‌تر است. برخورد صحیح معلمان با دانش‌آموزانی که دارای برخی ناتوانی‌های جسمی و ذهنی هستند، در نهایت می‌تواند منجر به حس اعتماد به نفس و خودباوری در آنها بی‌انجامد. با سازماندهی مناسب یک محیط آموزشی می‌توان از تمامی امکانات مدرسه، دیوارها، درختها و ... برای رساندن پیام‌های آموزشی، بهداشتی، اجتماعی و غیره استفاده کرد. در کلاس‌ها ممکن است، بعضی دانش‌آموزان در برقراری ارتباط مشکلاتی داشته باشند. معلم باید جلوی خارج شدن آنها را از گردونه برقراری ارتباط بگیرد (زوهرا، ۲۰۰۸).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

مسلم است که چگونگی کیفیت رابطه معلم و دانش‌آموز تا حد زیادی روی یادگیری او تاثیر می‌گذارد. به عنوان دانش‌آموز، وقتی معلمان خود را دوست می‌داشتیم یا به آنها عشق می‌ورزیدیم، در خواندن درسهایشان سعی و تلاش بیشتری می‌کردیم و بیشتر یاد می‌گرفتیم (زندى، ۱۳۹۱).

این مهم است که دانش‌آموزان نظر مثبتی از معلمانشان داشته باشند، چرا که رهبری معلمان در کلاس درس اثر زیادی در ایجاد محیط آموزشی موثر دارد و کیفیت رفتار میانفردی معلم و ارتباط با دانش‌آموزان نشانه‌ای است از کیفیت رهبری در کلاس درس. معلمان همیشه به قدری مشغول تدریس هستند که فرصتی برای مشاهده جزئیات صعود و نزول درگیری دانش‌آموز ندارند. رفتار میانفردی معلم و خوب بودن او جنبه‌های مهم از محیط کلاس هستند. معلمان برای بهینه کردن شرایط محیط، می‌بایستی تلاش کنند تا محیط یادگیری قوی ایجاد کنند ممکن است معلمان قادر به ایجاد محیط کلاس مطلوبتری باشند، محیطی موافق که از طریق روابط میانفردی مثبت شناسایی شده باشد که در آن هر فردی احساس خوبی داشته باشد (ون پتگم و همکاران، ۲۰۱۰).

دانش‌آموزان معلمانی را ترجیح می‌دهند که گرم و دوستانه باشد. مهمتر از آن روابط مثبت معلم که توسعه روابط انسانی صحیح با دانش‌آموزان را ممکن می‌کند و نیز ظرفیت او برای ایجاد کلاسی دموکراتیک و موافق، خصوصیت‌های مهمی برای تدریس کارآمد هستند (مایجس و رینولدس، ۲۰۰۹).

صرفاً با صحبت کردن نمی‌توانیم با دیگران ارتباط موثر برقرار نماییم به عنوان مثال در مدیریت کلاس، سکوت راحت‌ترین مهارت برای استفاده است، درحالی‌که از همه کمتر «مورد استفاده قرار می‌گیرد» (کنف و بن، ۲۰۰۵). وظایف متعددی به معلم نسبت می‌دهند که شناخت مخاطبین و رفتار آنها، توان برقراری ارتباط، تغییر خود، ژرفنگری، آماده‌سازی و تشویق، اعطای «خود» کشف احساس امنیت، و دهها مورد دیگر از آن جمله است (رئوف، ۱۳۹۰).

عوامل موثر در برقراری ارتباط معلم و دانش‌آموز

عوامل موثر در برقراری ارتباط معلم و دانش‌آموز برای بهبود فرآیند آموزش، اهمیت بالایی دارد. بعضی ویژگیهای آموزشی معلم که نمایانگر مهارتهای تدریس اوست. همچنین بعضی ویژگی‌های اخلاقی و فردی که نشانگر روابط انسانی است در برقراری ارتباط صحیح بین معلم و شاگردان از برقراری ارتباط موثر تلقی میشوند (قدمی و همکاران، ۱۳۹۰).

به عبارت دیگر مهمترین عوامل در جریان تدریس می‌باشد. چنانچه این رابطه به خوبی برقرار شود، هدفهای آموزشی با کیفیت و سهولت بیشتری تحقق می‌یابند. برقراری ارتباط دارای اصول و فنون شناخته شده‌ای است که آشنایی با آنها برای معلمان ضرورت دارد (صفوی، ۱۳۹۱).

آموزش موثر به استفاده صحیح از مهارتهای ارتباطی بستگی دارد. معلمان با استفاده از دانسته‌های خود و بکارگیری متون و مهارتهای تدریس و ایجاد محیط مناسب، موجب یادگیری دانش‌آموز می‌شوند. خصوصیات یک معلم است که می‌تواند موجب تسهیل فرایند آموزش شده و حتی نقص کتب درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران کند یا برعکس، بهترین موقعیت و موضوع تدریس را با عدم توانایی در ایجاد ارتباطی مطلوب به محیطی غیرفعال و غیر جذاب تبدیل نماید (شعبانی، ۱۳۹۰).

در فرایند ارتباط آموزشی عناصر و متغیرهای فراوانی نظیر معلم، دانش‌آموز، پیام و عوامل محیطی نقش دارند. ارتباط در فرایند آموزشی به صورت تبادل افکار و اطلاعات در یک تعامل دو طرفه بین معلم و دانش‌آموز انجام می‌گیرد. برقراری ارتباط

۱ - Van petegem

۲ - Muijs and Reynolds

۳ - Kenneth and Ben

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

دانش آموز با معلم باعث افزایش اعتمادبه نفس و انگیزه یادگیری در دانش آموز می گردد مدرسان آموزشی، بخصوص معلمان، لازمست با عوامل موثر در برقراری ارتباط آشنا باشند تا فرایند یاددهی یادگیری را تسهیل نمایند. در واقع، آموزش موثر بستگی به مهارتهای ارتباطی معلم دارد (اسپلند، ۲۰۰۴).

دانش آموزان از میان چهار نقطه از ویژگی های یک معلم خوب، توانایی در ایجاد ارتباط توسط معلم را با اهمیت عنوان نمودند (زوهو، ۲۰۰۸).

توانایی برقراری ارتباط موثر یکی از شاخص های مهم تدریس اثربخش است و طبعاً می تواند تابعی از ویژگی های شخصیتی و علمی معلم باشد. ویژگی های متعدد مانند گشاده رویی، برخورد مثبت و انرژی دهنده و میل به هدایت یک معلم می تواند در برقراری ارتباط موثر باشد. مطالعات عوامل بی شماری را در تعامل بین معلم و دانش آموز معرفی نموده اند، مطالعه ی عواملی مانند جنس، توانایی علمی و سبک ارتباطی معلم را در این تعامل دخیل دانسته (اسفندیار، ۱۳۹۰).

مشارکت دادن و سهیم نمودن دانش آموزان در موضوعات آموزشی نظیر تعیین هدف های برنامه درسی، ارزشیابی و ... یکی از توصیه های مهم محسوب می گردد (شادپور، ۱۳۹۰).

به هر حال، شناسایی عواملی که در ارتباط بین معلم و دانش آموز دخیل است ضروری به نظر می رسد. بعضی ویژگی های آموزشی معلم، بخصوص فن بیان و مهارت تدریس و در ادامه نیز می توان خاطر نشان کرد که سطح علمی و ایجاد انگیزه یادگیری و همچنین بعضی خصوصیات اخلاقی از جمله حفظ احترام و حرمت دانش آموز، کمک به حل مشکلات با همدلی و درک متقابل و اخلاق معلم در برقراری ارتباط موثر است (قدمی و همکاران، ۱۳۹۰).

در جریان برقراری ارتباط می توان به ارتباطات میان فردی اشاره نمود که سهم بسزایی در شکل گیری و توسعه ارتباط موثر در کلاس درس را داراست. ارتباطات میان فردی، ارتباط بین دو نفر یا بیشتر است که در آن هر طرف به عنوان فرد یا افراد شرکت می کند تا به عنوان یک موضوع. توجه به این امر می تواند ما را در نیل به اهداف مورد نظر یاری رساند. ارتباطات میان فردی همچون اشکال دیگر رفتار انسانها می تواند در دو حد غایی بسیار اثربخش و بسیار غیر اثربخش مطرح شود. به احتمال بسیار فراوان، هیچ رفتار متقابل انسانی نمی تواند کاملاً موفقیت آمیز و یا کاملاً با شکست و ناکامی همراه باشد. به عبارت دیگر مفهوم نسبیت در رفتارهای انسانی و ارتباطات میان اشخاص کاملاً حکم فرماست. اثربخشی ارتباطات میان فردی دارای دو بعد عملگرایانه و خشنودی شخص است. در بعد عملگرایانه، اثربخشی ارتباطات متوجه دستاورد و موفقیت رسیدن به اهداف و خواسته های ارتباط گیرنده یا فرستنده پیام است. در بعد خشنودی شخص، اثربخشی کنش ارتباطی به لذت و شعفی که از آن برای دست اندرکاران ارتباط حاصل می شود، مرتبط می شود (فرهنگی، ۱۳۹۰).

ویژگی های اثربخشی ارتباطات میان فردی با توجه به هدفهای عملگرایانه و خشنودی از کنش ارتباطی به پنج ویژگی عمده گشودگی، همدلی، حمایتگری، مثبتگرایی و تساوی قابل تفکیک است. این پنج ویژگی در وهله اول کیفی به نظر می رسند اما باید گفت علاوه بر این ویژگی های کیفی که باعث افزایش اثربخشی ارتباطات می شوند می بایست میزان کمیت آنها نیز ملحوظ نظر باشد. همواره وجود این پنج ویژگی ممکن است به اثربخشی کنش ارتباطی نینجامد و نیز نبود آنها ممکن است به غیر اثربخش بودن کنش ارتباطی ختم نشود، اما شکی در آن نیست که به طور معناداری بر اثربخشی تأثیر دارند (رضوانی نسب و همکاران، ۱۳۹۴).

۱ - Espeland

۲ - Zoohor

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

ویژگی های رفتاری معلمان

کاستر او همکارانش (۲۰۰۵) ویژگی های معلمان را به پنج دسته اصلی و زیر مجموعه های آن ها تقسیم می کنند که عبارتند از :

۱- دانش تخصصی شامل : داشتن اطلاعات لازم در زمینه دانش تخصصی، توسعه و به روز نگه داشتن آن ۲- ارتباطات شامل: برقراری ارتباط با دانش آموزان با داشتن پیشینه مختلف، هدایت انجام وظایف، تحلیل و روشن سازی دیدگاه های دانش آموزان

۳- سازماندهی شامل : تعیین سیستم عملکرد دانش آموزان، مدیریت زمان و تنظیم برنامه درسی مطابق اهداف سازمانی
۴- پداگوژی چهار عامل را در برمی گیرد که عبارتند از : کمک به دانش آموزان و تعیین نیازهای یادگیری، تنظیم برنامه درسی براساس نیاز دانش آموزان مختلف، طراحی فعالیت هایی برای تسهیل یادگیری و رشد فراگیران، استفاده از فن آوری اطلاعات در تدریس

۵- صلاحیت رفتاری شامل : داشتن رویکرد دموکراتیک، نگرش پیش کنشی، کنجکاوی در مورد تازه ها، صداقت و درستی

عبداللهی و همکاران(۱۳۹۱) ویژگی های شخصی معلم چنین بر می شمارد:

ایجاد فرصتهایی برای موفقیت همه دانش آموزان

اعتقاد داشتن به تفاوت های فردی دانش آموزان

دارای روابط مبتنی بر احترام و اعتماد متقابل با دانش آموزان

نشان دادن اشتیاق به محتوای درسی

برخورد با بدرفتاری دانش آموزان به طور فردی

دارای نگرش خوش بینانه نسبت به تدریس و دانش آموزان

دارای نگرش مثبت به مسائل جدید و نوآوری ها

احترام به واکنش ها و احساسات دانش آموزان و ترغیب دانش آموزان به منظور یادگیری

داشتن قدرت تحمل عقاید نو دانش آموزان

ترغیب دانش آموزان برای تصمیمگیری به طور فردی

ارتباط با هر دانش آموزان و ترغیب آنها برای ایجاد هدف های چالش برانگیز

شروع آموزش با شناخت دانش آموزان

اهمیت دادن به علایق و دغدغه های داخل و خارج از مدرسه دانش آموزان

به عهده گرفتن مسئولیت نتایج کار دانش آموزان

دادن آزادی عمل به دانش آموزان

کریمی (۱۳۸۷) در پژوهش خود یکی از وظایف حرفه ای معلمان را در آموزش عمومی شامل موارد زیر می داند:

رفتاری: رفتار توأم با احترام و ادب با دیگران

شخصیتی: اعتماد به نفس و داشتن خلق و خوی خوش

اجتماعی: پاسخگویی به دانش آموزان، والدین، مسئولین و جامعه و همیار یادگیرنده بودن

اخلاقی: پایبندی به ارزش ها، مذهب و اخلاقیات و داشتن رفتار دموکراتیک

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲۹۸۰-۷۷۸۶ISSN

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی بررسی ارتباطات اثربخش معلم و دانش آموز بود. بررسی ها نشان داد برقراری ارتباط به معنی مهارت پیدا کردن در انتقال و دریافت اطلاعات و یافته‌ها از راه‌های گوناگون، مانند: صحبت کردن، نوشتن، گزارش کردن، رسم منحنی، نقاشی کردن، تهیه جدول و چارت، روزنامه‌دیواری، نمایش دادن و غیره. مهارت برقراری ارتباط دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا آنچه را آموخته‌اند و یا فکر می‌کنند، به گونه‌ای مناسب، جذاب به دیگران انتقال دهند. در واقع، برقراری ارتباط به معنی انتقال موثر اندیشه‌های خود به دیگران است. برقراری ارتباط به روش‌های گوناگونی، از قبیل گزارش شفاهی، گزارش کتبی، استفاده از نقاشی، نمایش، رسم انواع نمودار و غیره امکان‌پذیر است. در تمام این موارد، دانش‌آموزان باید کم‌کم یاد بگیرند که در نوشتار و گفتار خود از واژگان علمی استفاده کنند. توجه به پرورش مهارت برقراری ارتباط فرصت‌های گرانبهایی را برای ایجاد ارتباط عاطفی عمیق بین معلم و دانش‌آموزان و همچنین، دانش‌آموزان با یکدیگر فراهم می‌آورد. در مهارت برقراری ارتباط، تشویق دانش‌آموزان به استفاده از روش‌های ابتکاری در ارائه گزارشها، نهایتاً به ایجاد و پرورش خلاقیت در آنها منجر می‌شود. همچنین باید به دانش‌آموزان اهمیت یادداشت‌برداری در حین فعالیت را یاد دهیم. متأسفانه فرهنگ مکتوب در کشور، از فرهنگ شفاهی کم‌رنگ‌تر است. برخورد صحیح معلمان با دانش‌آموزانی که دارای برخی ناتوانی‌های جسمی و ذهنی هستند، در نهایت می‌تواند منجر به حس اعتماد به نفس و خودباوری در آنها بی‌انجامد. با سازماندهی مناسب یک محیط آموزشی می‌توان از تمامی امکانات مدرسه، دیوارها، درختها و ... برای رساندن پیام‌های آموزشی، بهداشتی، اجتماعی و غیره استفاده کرد. در کلاس‌ها ممکن است، بعضی دانش‌آموزان در برقراری ارتباط مشکلاتی داشته باشند. معلم باید جلوی خارج شدن آنها را از گردونه برقراری ارتباط بگیرد.

منابع

۱. اسفندیاری، غلامرضا، (۱۳۹۰) بررسی عوامل استرس‌زا در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان و رابطه آن با سلامتی عمومی آنان، مجله طب و تزکیه
۲. رضوانی نسب سوده، بهادری علی، گنجه سید علیرضا (۱۳۹۴) بررسی پیامد برقراری ارتباط عاطفی معلمان بر یادگیری درس ریاضی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه اول، دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم رفتاری و اجتماعی، ثبت در پایگاه سیو یلیکا
۳. سیف، علی اکبر (۱۳۸۵) مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری، تهران، نشر روان
۴. شعبانی، حمید، (۱۳۹۰) مهارت‌های آموزشی و پژوهشی، تهران: سمت
۵. صفوی، اماناله، (۱۳۹۰) کلیات روشها و فنون تدریس (متن کوتاه) همراه با الگوهای جدید تدریس، تهران، انتشارات معاصر
۶. عبدالمهدی، ب، دادجوی توکلی، ع و یوسلیانی، غ.ع، ۱۳۹۲، شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان اثربخش، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، شماره ۴۹، سال ۱۳، ۲۵-۴۸
۷. فخرموحدی، علی و نگارنده، رضا و صلصالی، مهوش (۱۳۹۱) تبیین راهبردهای برقراری ارتباط پرستار بیمار، مجله دانشکده پرستاری و مامایی - دانشگاه علوم پزشکی تهران (حیات)، دوره ۰۳، شماره
۸. فرهنگی، علی اکبر (۱۳۹۰) ارتباطات انسانی، تهران: خدمات فرهنگی رسا.

۹. قدمی، احمد و صالحی، بهمن و سجادی، شکوه و ناجی، همایون (۱۳۹۰) عوامل موثر بر برقراری ارتباط بین دانشجو و استاد از دیدگاه، دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، شماره ۳، پایپ
۱۰. کدیور، پروین و جوادی، محمدجعفر (۱۳۹۱) برگزیده متون روانشناسی، تهران: انتشارات آبیژ
۱۱. کریمی، ع، ۱۳۸۸، مهمترین یافته های پژوهشی مطالعات تیمز و پرلز، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش بازيابی شده در شهریورماه ۱۳۸۸
۱۲. میرکمالی، سیدمحمد (۱۳۹۰)، روابط انسانی در آموزشگاه، انتشارات یسپرون
۱۳. یغما، عادل، (۱۳۹۰) کاربرد روشها و الگوهای تدریس، تهران، انتشارات مدرسه
۱۴. Espeland, K. (2004). Empowering versus enabling in academia. *J Nurs Educ* 2001. 40(8). 6-342
۱۵. Kenneth, S. L. And Yuen, M. C. L. And Tatia M. C. L. (2005). Could mood state affect risk – taking decisions? *Journal of Affecive Disorders*. 75(1). 11- 18
۱۶. Koster, B, Mieke, B, Fred, K, Theo, W., 2005, Quality requirements for teacher educators, *Teaching and Teacher Education*, 21(2), 12-22.
۱۷. Muijs, D. And Reynolds, D. (2009). *Effective Teaching. Evidence and practice*. London: SAGE Publications Ltd
۱۸. Spencer. J. (2003). ABC of learning and teaching in medicine. *BMJ* 2003 Mar 8. 326(7388). 5-543
۱۹. Van Petegem, K., Creemers, B. P. M, Rosseel, Y., & Aelterman, A. (2009). Relationship between teacher characteristics, interpersonal teacher behavior and teacher wellbeing. *Journal of Classroom Interaction*, 40, 34-43.
۲۰. Zohor, A. And Eslaminejad, T. (2004). Teachers' effective teaching criteria as viewed by the students of Kerman University of Medical Education. *J Med Edu* 2004. 4(2). 65 – 70